
Pod africkým sluncem

Barbara Woodová

Když mladá žena vešla do chýše, řekla uctivě: „*Ne nie Wachera*,“ – „To jsem já, Wachera,“ a podala své babičce tykev plnou třtinového piva.

Stará žena nejprve skropila špinavou podlahu několika kapkami pro předky, napila se a řekla: „Dnes ti budu vyprávět o časech, kdy světu vládly ženy, a muži byli našimi otroky.“

Seděly v bledém světle, které procházelo otevřenými dveřmi kulaté chýše z hlíny a kravského trusu bez oken, a naslouchaly bušení deště do střechy z papyrových listů. Podle kikujské tradice starší Wachera předávala dědictví svých předků nejstarší dceři svého syna; a trvalo to již mnoho dní. Učení začalo hodinami o magii a léčení – babička byla kmenovou šamankou a porodní bábou, starala se také o uctívání předků a střežila historii kmene. Jednoho dne se šamankou stane i tato dívka, mladá manželka, která nosí na zádech své první dítě.

Zatímco v chýši naplněné kouřem naslouchala slovům své babičky, slovům, jež se neměnila po celé generace, přemáhala mladá Wachera svou rostoucí netrpělivost. Chtěla se na něco zeptat, ale přerušovat starší bylo zcela nemyslitelné. Chtěla se zeptat na toho bílého ducha, který se jí zjevil na kopci.

Hlas staré ženy byl zastřený věkem, hovořila, jako by pěla oslavnou píseň, její tělo se kolébalo, až se jí po obou stranách oholené hlavy rozhoupaly dlouhé náušnice z korálků. Chvillemi se nakláněla dopředu, aby zamíchala polévku klokotající na ohni. „Dnes říkáme svým manželům podle kikujského zvyku ‚naši pánové‘,“ povídala své vnučce. „Vlastní nás, jsme jejich majetkem, s nímž si mohou dělat, co se jim zamane. Ale nikdy nezapomínej, dcero mého syna, že naši lidé si říkají Děti Mumbi, První ženy, a že se devět kikujských kmenů jmenuje po devíti dcerách Mumbi. To nám má připomín-

nat, že my ženy jsme kdysi byly mocné a že byly doby zahalené mlhou, kdy jsme vládly *my*, a muži se nás báli.“

Mladá žena pozorně poslouchala a vrývala si každé slovo do paměti, její ruce přitom však rychle a zručně pracovaly na novém košíku. Její manžel Mathenge jí přinesl kůru z keře *mogio*, ale pak rychle odešel, protože pro muže bylo tabu zapojit se do pletení košů.

Mladá Wachera byla na svého muže pyšná. Byl jedním z nových „náčelníků“, které nedávno jmenovali bílí muži. Kikujové neměli náčelníky – jednotlivé kmeny vedly rady starších – ale *wazungu* z nějakého důvodu, který Wachera nedokázala pochopit, viděli potřebu jmenovat jednotlivé kikujské náčelníky. Mathenge byl vybrán, protože býval slavným válečníkem a bojoval v mnoha bitvách s Masaji. Ovšem ještě předtím, než bílý muž řekl, že Kikujové a Masajové už bojovat nesmějí.

„V dávných dobách,“ ozýval se starý hlas, „vládly ženy Dětem Mumbi a jednoho dne začali muži žárlit. Sešli se tajně v lese, aby se dohodli, jak svrhnout nadvládu žen. Věděli, že jejich ženy jsou chytré a nedají se jen tak lehce přemoci. Pak si muži vzpomněli, že je období, kdy jsou ženy zranitelné – když čekají děti. Uvědomili si, že jejich vzpoura může být úspěšná, jen když k ní dojde ve chvíli, kdy bude většina žen těhotných.“

Mladá Wachera tohle povídání slyšela již mnohokrát. Muži se spikli a všechny ženy kmene přivedli do jiného stavu, aby pak o měsíce později, když mnoho z jejich sester a manželek a dcer bylo již v pokročilém stupni těhotenství, zahájili svůj útok. Triumfálně svrhli staré matriarchální právo a ustanovili se pány podmaněných žen.

Pokud bylo srdce staré ženy zahořklé nad touto potupnou historií, nikdy to nedala znát, dodržovala zákony svého kmene: kikujské ženy byly vychovávány k poddanosti a poslušnosti, nikdy si nestěžovaly.

Právě díky výchově mladá Wachera nikdy nepochybovala o správnosti rozhodnutí svého manžela pracovat s bílým mužem ani o odhodlání bratřů utéci s oštěpy a štíty na sever a hledat práci na dobytčích šambách bílého muže. Manželkám Kikujů, kteří odešli pracovat pro bílé, nyní ve vesnici samozřejmě všichni záviděli, protože jejich manželé domů nosili pytle mouky a cukru a nádherné šaty, kterým se říkalo ameríkani. Právě díky náčelníku Mathenge byly obě Wachery bohaté, měly víc koz než kterákoli jiná žena jejich kmene.

Nyní, když se z jejího manžela stal „předák“ na šambě bílého muže, Wachere se po něm moc stýskalo. Zamilovala se do Mathenge Kabiru kvůli jeho hře na píšťalu. V době, kdy dozrávalo proso a muselo se chránit před ptáky, mladí muži chodili po poli a hrávali na bambusové píšťaly. Mathenge, na Kikuje díky svým masajským předkům neobyčejně vysoký a hezký, procházel vesnicemi ve své *šuka* a s dlouhými spletenými vlasy a obšťastňoval lidi svými melodiemi. Teď však píšťala ztichla, protože ho volaly povinnosti u bílého muže.

„Už je čas,“ řekla babička a znovu zamíchala banánovou polévku, „aby sis vyslechla příběh o jedné z našich slavných žen, velké Mama Wairimu, kterou bílí muži zajali do otroctví.“

Kikujové neměli písmo, a proto byla jejich historie tradována mluveným slovem. Od raného věku se každé dítě učilo nazpaměť jména všech svých předků. Mladá Wachera znala dějiny své rodiny až k První ženě. „Nejstarší generace se jmenovala Ndemi,“ říkávala, „protože to byli lidé vzpurní a vedli války, jejich potomci se jmenovali Mathathi, protože žili v jeskyních, jejich potomci se jmenovali Maina, protože tancovali za zvuků kikujských písní, po nich přišla generace Mwangi, která se tak jmenovala proto, že se toulali...“ Roky se nepočítaly, měly popisná jména, takže když babička řekla, že Lady Wairimu žila v *Murima wa Ngai*, „třaslavé nemoci nebeského původu“, Wachera věděla, že má tenhle příběh zařadit do doby před pěti generacemi, kdy vypukla epidemie malárie.

Udiveně a bez dechu naslouchala hrdinskému výčtu, jak Wairimu, kterou ukradli manželovi a v řetězech odvěkli k „velkému vodnímu poli, na kterém pluly obrovské chýše“, uprchla bílým otrokářům a našla si cestu zpět do země Kikujů, jak se po cestě potýkala se lvy a přežívala na vařených banánových výhoncích. Právě Wairimu poprvé vyprávěla Dětem Mumbi o lidech s kůží bílou jako tuřín. Od té doby slovo *muthungu*, jehož význam byl „podivný a nevysvětlitelný“, začalo označovat i „bílého muže“. Mladá Wachera si pamatovala, kdy poprvé spatřila *mzungu*. Bylo to přede dvěma sklizněmi, byla v té době těhotná. Do vesnice tenkrát přišel běloch, ženy se v hrůze rozprchly a Wachera se přihnala do chýše své babičky. Ale Mathenge se nebál. Vystoupil vpřed a na pozdrav plivl na zem. Zatímco ženy pozorovaly dění ze svých úkrytů, ti dva muži vedli podivný obchod – Mathenge dostal korálky a američané a pak otiskl svůj palec na něco, co vypadalo jako velký bílý list. Později u ohně a třtinového piva řekl Wachere a druhým dvěma

ženám, které vlastnil, cosi o „prodeji pozemku“ a „listině“, kterou označil svým palcem.

Bílí muži Wacheru mátlí. Od prvního setkání je viděla ještě několikrát – káceli les na kopci nad řekou – ale dnes přijeli další, a to ji překvapilo. Pak spatřila to zjevení v bílém shlížející na ni dolů a teď, naslouchajíc končícímu vyprávění o Wairimu, začala Wachera přemítat, jestli to nakonec namísto ducha nebyla bílá žena.

Když příběh skončil, řekla: „*Ee-oh*,“ – „*hurá*“, ale starší Wachera ji zaražila smutnými slovy: „Bohužel Wairimu chytili podruhé a odvedli na vodní pole, které se táhne až na konec světa. Nikdy se do země Kikujů nevrátila.“

Dívka byla jako očarovaná. Jaké to asi bylo pro ubohou Wairimu? Jaký podivný osud ji čekal za velkou vodou?

Wachera ucítila, jak se dítě na zádech zavrtělo, odložila košík, který pletla, a natáhla se po něm, aby je sundala dolů ke svému prsu. Jmenoval se Kabiru. Podle tradice Kikujů žily duše předků dál v dětech, a proto se prvozený syn vždy jmenoval po svém dědovi. Stejně tak se babička i vnučka jmenovaly Wachera. To jméno znamenalo „ta, která navštěvuje lidi“ a předávalo se z generace na generaci od první Wachery, která navštěvovala členy kmene jako šamanka.

Babička se usmála, když pozorovala mladou maminku kojit. Věděla, že předci mají radost z této mladé kikujské ženy, která nyní přebírá tajemství a nashromážděnou moudrost svého kmene, protože je rychlá, chytrá a uctívá. Syn starší Wachery vychoval svou dceru dobře: byla vzorem kikujské manželky, udržovala chýši svého muže v čistotě, starala se o bohatou zahradu, byla vždy veselá a nikdy nemluvila bez vyzvání. Všichni měli příjemnou Wacheru rádi, matky ji dávaly svým dcerám za vzor. Povídalo se, že v šestnácti letech se mladá Wachera při obřízce, již přihlížely všechny ženy z kmene, pod nožem ani nezachvěla. Nikoho tedy nepřekvapilo, když se hezký a udatný Mathenge Kabiru obrátil na starší Wacheru se žádostí její vnučku koupit. Zaplatil za ni šedesát koz, cenu, o které se dodnes mezi lidmi povídalo.

Stařenino srdce se dmulo pýchou. Mladá Wachera téměř okamžitě otěhotněla. Určitě ještě porodí hodně dětí, v nichž budou navždy žít její předkové. Smutek panoval v kikujských rodinách s méně než čtyřmi dětmi, kde někteří z babiček či dědů nedosáhnou nesmrtelnosti.

Starší Wachera se ponořila do tichého rozjímání. Do střechy pleskal déšť, vzduch v chýši houstl pachem vlhké půdy, vařených banánů, kouře a koz. Ženy jakoby mimo čas tvořily obraz stejný jako jejich předkové. Kikujové se řídili tradicemi, zvyky a zákony, které stanovil Ngai, jejich bůh žijící na hoře Keňa, a jakákoli změna pro ně byla nepředstavitelná. Pod bosýma nohama měla starší Wachera svatou tykev. Byla vysvěcena, vysušena a naplněna zázračnými amulety v čase tak dávném, že už nikdo nevěděl, který z předků tak učinil. Tykev byla symbolem Wacheřiny moci, s ní předvíдалa budoucnost, léčila nemocná těla a hovořila s předky. Jednoho dne předá tykev mladší Wachere a její moc tak bude žít dál, stejně jako babička bude žít ve své vnučce.

Pršelo a myšlenky starší Wachery se zatoulaly k ostatním členům kmene na druhém břehu řeky.

Před čtyřiceti sklizněmi padla na Děti Mumbi ukrutná kletba. Nejprve uhodilo sucho, pak přišel hlad a po něm se mezi lidem Kikujů i Masajů přehnala nemoc, která zabíjela jednoho ze tří. Tehdy starší Wachera žila se svým mužem a jeho dalšími dvěma ženami za řekou ve velké osadě. Nedomázala uchránit kmen před nemocí, ale předkové k ní promluvili a řekli jí, že může zachránit svou malou rodinu, když se přestěhuje na druhý břeh řeky, kde je půda požeňná bohem Ngai a kde nejsou žádní zlí duchové nemoci.

Ostatní vesničané si tropili posměšky z bláznovství takového stěhování. V množství tkví jejich bezpečnost, tvrdili. V té době však již Wachera byla vdovou, neboť nemoc povolala k předkům i jejího muže, a tak se otočila zády k vesnici, již bůh proklel, a ostatní manželky svého muže i s dětmi odvedla na novou půdu. Tam našla *mugumo*, svatý fíkovník, a věděla, že její vidění bylo správné. Zatímco všechny ostatní kmeny v zemi na tento rok vzpomínaly jako na rok *Ngaa Nere*, rok velkého hladu (a běloši hovořili o epidemii neštovic v roce 1898), ti, kteří přežili ve staré vesnici, a jejich potomci mluvili o roce, kdy se Mama Wachera odstěhovala za řeku.

Teď na ně myslela. Byla tam její sestra, ubohá bezdětná Thaata, jejíž jméno znamenalo „neplodná“ a jež žila z výroby hrnců. Pak Nahairo, jejíž čas se blíží. Ačkoli kikujské ženy nevěřily na přípravu k porodu, protože to přinášelo smůlu a znamenalo by to i ztrátu času, kdyby dítě nepřežilo, měla Wachera svůj porodní nůž již nabroušený a připravený.

V poslední době šamanka hodně přemýšlela o Kassovi, svém bratru, který patřil ke starším kmene. Dozvěděla se, že utekl na sever k hoře Keňa a získal práci na dobytčí šambě bílého muže. Kassa byl teď honákem krav

a Wachera z toho měla těžkou hlavu. Cítila, že Dětem Mumbi hrozí nějaká neblahá proměna. Něco se již změnilo, ale jen neurčitě, takřka nepostřehnutelně. Jistě, život kmene pokračoval stejně jako v dobách předků. Snad jen pár žen nosilo své děti v amerikani a starý Kamau, který přijal boha bílého muže, se nyní jmenoval Šalamoun. Ale jinak se staré zvyky stále přísně dodržovaly.

Wachera se zahleděla do své duše.

Důkazy proměny viděla přímo ve své malé rodině. Mathenge měl být válečníkem, ale protože bílý muž Kikujům zakázal nosit oštěpy, nepodnikal už nájezdy na Masaje. Wachera s nostalgií vzpomínala na dávné časy, kdy Masajové útočili na zemi Kikujů kvůli dobytku a ženám. Některé z žen ani neprotestovaly, protože masajští válečníci měli pověst vynikajících milenců...

Wacheru zbolelo srdce. Ona věděla o příchodu bílého muže už předtím, než vstoupil na kikujskou půdu.

Bylo to před mnoha sklizněmi, mladá Wachera ještě nebyla na světě. Starší Wacheru ve spánku navštívil Ngai, Bůh jasu, a vzal ji s sebou do svého království na vrcholku hory, aby jí ukázal, co se stane. Když to odhalila svému kmeni, byli šokováni a poděšeni, protože Wachera mluvila o lidech, kteří přijedou z velké vody, jejich kůže bude mít barvu světlých žab a jejich šaty budou připomínat křídla motýlů. Tihle *muthungu* budou mít oštěpy, z kterých srší oheň, a po zemi budou jezdit v obrovských železných stonožkách.

Byla svolána mimořádná rada starších, která měla zvážit Wacheřino proctví. Rozhodla, že Děti Mumbi nebudou s novými příchozími válčit, ale budou se k nim chovat zdvořile a nedůvěřivě je studovat.

Brzy bílí muži skutečně přišli a Děti Mumbi poznaly, že jsou mírumilovní, že nechtějí nikomu ublížit, pouze by rádi prošli zemí Kikujů. Mnozí z kmene věřili, že *wazungu* hledají trvalý domov a že za několik sklizní ze země Kikujů odejdou a nikdy o nich nikdo neuslyší.

Wachera uklidňovala své ustarané srdce příslovím, které říkalo: „Svět je jako úl. Všichni vcházíme stejnými dveřmi, ale žijeme v různých celách.“

Úder hromu vytrhl obě ženy ze zamyšlení. Nezvedly hlavy ani nepohlédly k otevřeným dveřím, protože dívat se na pracujícího boha bylo tabu. Starší žena jen zamíchala polévku a mladší vrátila děťátko do popruhu na svých zádech.

Když hřmění odeznělo, mladší Wachera vyhlédla do deště na chýši svého muže, vzdálenou od chýše její babičky na dva vrhy oštěpem, a znovu ji

zachvátila ta hrozná bolest. Byla to touha jako neodbytný hlad: ulehnout v jeho náručí, cítit teplo jeho válečnického těla, nalézt útěchu v jeho hlubokém smíchu. Ale pro muže bylo tabu ležet se svou ženou, dokud kojí, takže Wachera bude muset být trpělivá. Zvedla svůj košík a začala znovu plést, hlavu měla plnou plánů se svým políčkem kukuřice, myšlenek na déšť, představou své budoucnosti, kdy jednoho dne bude přesně takhle sedět v chýši a předávat moudrost vlastní vnučce.

Myšlenky na budoucnost ji paradoxně přivedly zpět do přítomnosti, jako kdyby tu byla nějaká mystická spojitost, a Wachera se přistihla, že znovu přemýšlí o bílé ženě na kopci.

Když Grace uslyšela šepot, měla za to, že začalo znovu pršet. Vybalovala a ukládala věci ve svém stanu, zatímco muži si v jídelně dávali skleničku před večeří. Soumrak již dávno pohasl a snesla se noc. Grace se připravovala k večeří, námořnickou uniformu již měla na sobě a na okamžik se zahleděla na válečný kříž za statečnost v sametovém pouzdře, vyznamenání, které jí bylo uděleno za udatnost ve válce. Ubohá náhražka za Jeremyho život, napadlo ji.

Za stěnami svého stanu zaslechla zasyčení a domnívající se, že se znovu spustil déšť, vešla do plátěných dveří a vyhlédla ven. Nepršelo, jen hustě mrholilo. Rozhlížela se po táboře, viděla strašidelné tvary stanů v kruhových světlech luceren a naslouchala. Se západem slunce les ožil ptačími trylky, cvrčky, kuňkáním rosníček. Pak si uvědomila, že to, co pokládala za déšť, byl ve skutečnosti něčí pláč. Ozýval se z vedlejšího stanu.

Oblékla si těžký námořnický plášť a pospíchala podél prken, která tu byla předem nachystána na bahno. Zastavila se u stanu své švagrové. „Rose? Jsi v pořádku?“

Našla ji sedící u toaletního stolku, předkloněnou s hlavou v dlaních.

„Co se děje, Rose? Proč pláčeš?“

Rose se vzpřímila a otřela si oči krajkovým kapesníkem. „Je to všechno tak strašné, Grace. Ty tábory – když jsme vystoupili z vlaku v Thice, myslela jsem si, že už je tomu všemu konec. *Tolik* jsem se těšila na opravdový dům.“

Grace se rozhlédla po Roseině stanu. Byl zařízen mnohem elegantněji než její, nad toaletním stolkem viselo zrcadlo v pozlaceném rámu a na posteli ležely saténové polštáře. Ani prostěradla nebyla obyčejně bílá, ale v odstínech starorůžové a kovově modré – v barvách rodu Trevertonů. Grace nepochybovala, že jejího bratra stálo spoustu námahy, aby svou ženu potěšil.

Pak si uvědomila, že Roseina osobní komorná tu není. „Kde je Fanny?“

„Ve svém stanu. Říká, že se chce vrátit do Anglie! Grace,“ Rose začala šeptat, „prosím, řekni *mu*, ať odejde.“

Grace se ohlédla po Afričanovi, který stál u dveří a držel v ruce láhev na vodu a lhný ručník. Měl na sobě dlouhé bílé kanzu, které mu sahalo až k bosým nohám, a na hlavě turecký fez. „Co je s ním, Rose?“

„Děsí mě.“

Muž promluvil: „Jmenuji se Joseph, memsaab. Jsem křesťan.“

„Nechte nás o samotě, prosím,“ řekla Grace.

„Bwana Lordy mi říkal, abych se staral o memsaab.“

„Já to lordu Trevertonovi vysvětlím. Můžete jít, Joseph.“

Když osaměly, Rose se otočila ke své švagrově se žadonivým pohledem a zašeptala: „Grace, musíš pro mě něco udělat.“

Grace si pozorně prohlížela Rosein obličej. Tváře bílé jako slonová kost měla nyní narůžovělé a rty se jí třásly. Z hřebínku uniklo pár pramenů vlasů barvy měsíčního svitu, které teď rámovaly její tvář. „Co chceš, abych udělala?“ zeptala se Grace.

„Je to... Valentin. Víš, já nemůžu – já nejsem připravená –“ Rose se odvrátila a zašmátrala po svém stříbrném kartáči. „Ty jsi doktorka, Grace. Tebe poslechne. Řekni mu, že po děťátku je ještě moc brzy...“

Grace mlčela. Nevěděla, co říct.

„Pomoz mi, Grace. Já to nesnesu. Ještě ne. Nejprve si musím zvyknout na –“ rozpráhla ruce, „*tohle všechno*.“

„V pořádku. Promluví s ním. Nedělej si s tím starosti, Rose. Teď pojď. Čekají na nás.“

Když vstoupily ze studené noci do jídelního stanu, obě strnuly překvapením.

„Valentine!“ řekla Grace, „Jak jsi propánakrále *tohle* dokázal?“

„Bylo to trochu riskantní, děvče, s válkou a tím vším. Někdy se hodí být neslušně bohatý!“ řekl a kráčel přes stan, v černém smokingu a naškrobené bílé košili. Lord Treverton políbil svou sestru na tvář a přivítal svou ženu se zářivým úsměvem na rtech. „Tak co, miláčku, co na to říkáš?“

Rose přejížděla očima po chippendaleských židlích, ubrusu z belgické krajky, stříbrných svícnech a porcelánových soupravách. Z gramofonu se ozýval waltz, sklenky na šampaňské se třpytily ve světle lamp, vzduch byl provoněn divokým jasmínem. „Ach, Valentine,“ vydechla, „je to úžasné.“

„Dovol, abych ti představil našeho hosta,“ řekl a pohodil hlavou k muži stojícímu mezi nimi. Byl to oblastní komisař Briggs, tělnatý šedesátiletý muž v nažehlené khaki uniformě a vyleštěném důstojnickém pásku. Valentin nalil aperitiv a všichni si připili na Britskou východní Afriku.

„Doufala jsem, že poznám vaši ženu, sire Jamesi,“ řekla Grace, když vedle něj usedala ke stolu. V dokonale střiženém bílém smokingu vypadal velice přitažlivě. „Lucille by tu moc ráda byla. Bělošku neviděla už celé měsíce. Ale obávám se, že v jejím stavu je pro ni cesta z ranče nemožná. Během několika týdnů čekáme naše třetí dítě.“

„Tedy,“ ozval se komisař Briggs, usedaje naproti ke stolu, „na vás je tak krásný pohled, dámy. Všichni běloši v tomhle okrese se budou předhánět, aby se na vás mohli jen podívat.“

Lady Rose se zasmála a pohodila hlavou. Čelenka z napodobeniny drahých kamenů se jí třpytila v hlavě, jediné pero povívalo vzduchem. Valentinova manželka měla na sobě nejnovější poválečnou módu, štíhlou linii – úzké šaty s dlouhými šňůrami perel a odvážně hlubokým čtvercovým výstřihem.

Večeři o osmi chodech podával tichý Afričan v dlouhém bílém kanzu, který se zjevil se stříbrnými tácy ze zadní části stanu. „Není tak dobré, jak jsem chtěl,“ poznamenal Valentin o nalévaném šampaňském. „Kvůli válce je tady v protektorátu všeho hrozný nedostatek.“

Komisař Briggs se pustil do polévky, jako by to bylo jeho poslední jídlo v životě. „Zatracení Němci! Honili nás jako psi lišku. Farmy hnijí, úroda se nesklízí, nemáme žádné léky a železnici vyhadzují do povětří. Ztratili jsme padesát tisíc mužů, doktorcko Trevertonová. Špatně nebylo jen u vás v Evropě, víte.“

„Já jsem nebyla za války v Evropě, pane Briggsi,“ řekla Grace tiše. „Sloužila jsem na nemocniční lodi ve Středomoří.“

Všichni naráz ztichli, jen z lesa se v chladném oparu ozývaly nějaké zvuky. Pak promluvil sir James: „Můžeme jen doufat, že přijdou deště. Jsme v krizi, nemůžeme si k tomu všemu dovolit ještě hladomor.“

„Ale já myslela, že přšlo,“ řekla Rose.

„To myslíte to odpolední mrholení?“ odvětil komisař Briggs. „To bylo jako kapka v moři. Pokud tohle bylo všechno, tak se můžeme s našimi farmami rozloučit. Když ve východní Africe řekneme déšť, lady Rose, tak myslíme *déšť*.“

„Víte,“ pokračoval sir James, „tady nejsou roční období, jen období dešťů a sucha. V Evropě se seje a pak se sklízí. V Britské východní Africe zasaďte, ale sklídit nemusíte.“

„Vy o téhle zemi hodně víte, sire Jamesi. Jste tu dlouho?“

„Narodil jsem se tu. V Mombase na pobřeží. Moje matka byla misionářka, můj otec tak trochu dobrodruh. Byli rozdílní jako noc a den a z jejich námluv se tu stala legenda.“

Grace na něho pohlédla. Sir James měl úchvatný profil, velký rovný nos a hranaté propadlé tváře. „To zní romanticky,“ řekla.

„Můj otec byl cestovatel. V Súdánu se seznámil se Stanleyem a byl v Londýně při pohřbu Davida Livingstona. A nakazil se něčím z nich obou. Přijel do Afriky se snem otevřít černý kontinent světu.“

„A podařilo se mu to?“

Sir James se natáhl pro svou sklenku šampaňského. „Určitým způsobem ano. Byl jedním z prvních bělochů, kteří do téhle země vkročili. Bylo to před více než třiceti lety. Když ho domorodci spatřili, v hrůze utíkali. Nikdy neviděli člověka s jinou barvou kůže.“

„Jak to váš otec překonal?“

„Byl chytrý. V roce 1902 jel na safari do téhle oblasti a místní Kikujové mu zastoupili cestu s tím, že dál jet nemůže, pokud s sebou nenese déšť. Odpověděl jim přes tlumočnicka, že to považuje za slušnou cenu, a odešel zpátky do tábora. Déšť přišel a mému otci se za to dostalo veškerých poct.“

Grace se rozesmála. „Jezdil jste s ním na takové cesty?“

„Jako chlapec ne. Měl moc práce s hledáním nesmrtelnosti, než aby se otravoval s dítětem. Můj otec tvrdil, že jako první objevil Great Rift Valley, ale věhlasu se dostalo někomu jinému. Snil o tom, že se po něm bude jmenovat něco významného, ale sláva se mu vždycky vyhýbala. A tak se z něho stal lovec a tehdy jsem s ním začal jezdit na safari.“

„Sire Jamesi, vždycky mě zajímalo, proč se tomu říká ‚safari‘? Co to znamená?“ zeptala se Rose.

„Je to svahilské slovo pro cestu.“

Když se podávaly gazelí kotlety, Grace se přistihla, že myslí na muže vedle sebe. Sir James v ní vzbuzoval zvědavost, představoval něco záhadného a vzrušujícího. „Byl jste někdy mimo východní Afriku, sire Jamesi?“

Znovu se na ni nesměle usmál, jako kdyby si nebyl sám sebou jist. „Říkejte mi Jamesi, prosím,“ požádal a Grace si vzpomněla na jeden z Valentínových dopisů, v němž jí psal, že James Donald, který má dobytčí ranč na sever směrem k Nanyuki, získal rytířský titul za své činy ve válce.

„Jednou jsem byl v Anglii,“ vyprávěl. „V roce 1904, bylo mi tehdy šestnáct. Můj otec zemřel a já jsem měl žít u strýce v Londýně. Zůstal jsem tam šest let, ale pak jsem se musel vrátit. Anglie pro mě byla příliš spoutaná, příliš bezpečná a příliš předvídatelná.“

„A je zatraceně dobře, že se vrátil,“ řekl Briggs, vytíraje talíř chlebem. „Právě díky tomu, jak dobře zná buš a domorodce, se ze sira Jamese stal za války proti Němcům tak nepostradatelný člověk.“

„Žádné válečné historky, prosím,“ řekl najednou Valentin.

Ale Briggs pokračoval: „Historky o tom, jak muž zachrání život druhému muži, stojí za vyprávění.“ Grace si vybavila další z bratrových dopisů: „Rozhodl jsem se koupit pozemek blízko Jamesova ranče. To je ten chlápek, kterého jsem poznal za války.“

Grace nevěděla nic o válečném působení svého bratra ve východní Africe. Přijel sem jako důstojník s generálem Smutsem, zamiloval se do téhle země a rozhodl se tu usadit. Najednou vycítila trapnost tohoto okamžiku a uvědomila si, že přátelství mezi Valentinem a sirem Jamesem muselo ve svém vývoji projít i epizodou udatnosti a oběti. Jelikož o tom ani jeden nemluvil, nezbyvalo jí než přemítat o bratrově nevysvětlitelné rozmrzelosti nad tímto rozhovorem. Bylo to proto, že nechtěl, aby se mu připomínal jeho ohromný dluh vůči siru Jamesovi?

„Takže vy jste lékařka, slečno Trevertonová,“ ozval se komisař Briggs. „Tady budete mít plné ruce práce, to vám povídám. Váš bratr nám vyprávěl, že tu chcete založit jakousi misii. Zdá se mi, že takových věcí máme v našem okrese už dost. Nikdy jsem nedokázal pochopit, proč jsou všichni celí žhaví ty černé huby vzdělávat.“

Grace se ledově usmála a otočila se k siru Jamesovi. „Připadá mi, že se s domorodci v téhle oblasti dobře znáte. Snad byste mi mohl poradit, jak získat jejich důvěru.“

Valentin odpověděl za přítele: „Nikdo nezná Kikuje jako James. Jeho otec se stal pokrevním bratrem náčelníka kmene Koinangeho. Musel být svědkem nějakých tajných obřadů. Říkali mu Bwana Mkubwa, což znamená ‚velký šéf‘. Přezdívku mají dokonce i pro Jamese.“

„Jakou?“

„Říkají mu Murungaru. To znamená ‚rovný‘. Bezpochyby pro jeho vzhled a charakter.“ Valentin dal znamení sluhovi, aby odnesl talíře. „Takže domorodci znají *jeho* stejně, jako on zná *je*.“

„Jsou tady v okolí přátelští?“

„Nemáme s nimi potíže,“ řekl sir James. „Kikujové bývali velmi bojovní, ale my Britové jsme to zastavili.“

„Tamhlety oštěpy,“ ukázal Valentin na stěnu, „mi daroval Mathenge, místní náčelník. Je to teď můj předák.“

„A jsou opravdu zpacifikovaní?“

Sir James naklonil hlavu. „To nedokážu říct. Navenek se zdá, že přijímají naši nadvládu. Ale nikdo se nikdy nedozví, co si takový Afričan myslí. Když sem přišli lidé jako můj otec, domorodé kmeny žily v době kamenné. Neměli abecedu, neznali kolo, jen primitivní farmaření, žili prostě tak jako jejich předkové po celá staletí. Kupodivu tihle lidé nikdy neobjevili svítilnu, ani ten nejjednodušší typ, který používali staří Egyptané. Teď se je misionáři snaží vehnat do dvacátého století. Afričané se najednou učí číst a psát, nosit boty, jíst nožem a vidličkou. Očekává se od nich, že se budou chovat jako Britové, kteří mají za sebou dva tisíce let vývoje. Kdoví, co z toho vzejde? Možná za padesát let budeme litovat, že jsme Afričany podrobili tak překotnému učení. Možná jednoho dne miliony vzdělaných Afričanů odmítnou nadvládu několika bělochů a dojde k hroznému válce se spoustou prolité krve.“

Sir James se odmlčel a pomalu otáčel svou sklenkou na krajkovém ubruse. Pak tišeji dodal: „Anebo k tomu dojde ještě dříve.“

Všichni upírali zrak na otáčející se sklenku, jejíž broušení se třpytilo ve světle svíčky a v níž se přelévalo světle žluté šampaňské. Pak řekl Valentin úsečně: „To se nikdy nestane!“ a zamával rukou na znamení, že se má podávat dezert.

Přinesli talíře s ovocem a sýrem. Oblastní komisař Briggs se do dezertu pustil jako první a poznamenal: „Jsou to podivní lidé, tyhle černé huby. Mají jiný pojem o bolesti a o smrti než my. Nic je nevyvede z míry. Od narození

je učí nedávat najevo slabost. A jak zatraceně klidně všechno přijímají. Nemoc, smrt, hladomor – všechno je *shauri ya mungu*, vůle boží.“

„Oni věří v jednoho boha?“ zeptala se Grace sira Jamese.

„Kikujové jsou velice zbožní lidé. Uctívají Ngai, stvořitele světa. Žije na hoře Keni a zas tak moc se neliší od některých verzí Jehovy.“

„Rouhání,“ mumlal Valentin.

Sir James se usmál. „Kikujové nejsou polyteističtí. Aby se stali křesťany, nemusejí se mnoha věcí vzdávat a mnoho věcí získají. Proto jsou misionáři tak úspěšní.“

„Kikujové vypadají jako jednodušší lidé.“

„To právě vůbec nejsou. V tom se hodně bělochů mylí. Kikujové jsou složití ve svém myšlení, ve skladbě své společnosti. Trvalo by celé hodiny, kdybych vám měl vyjmenovat všechna jejich tabu.“

„Tak se neobtěžuj,“ řekl Valentin a natáhl se pro třetí láhev šampaňského. Oči mu hořely a často se zastavovaly na lady Rose.

„Jamesi, dnes odpoledne jste mi vyprávěl o místní šamance. Wacheře. Ona je náčelnice?“ vyzvíдалa Grace.

„Dobrý bože, ne. Kikujské ženy nejsou vůdci. Téměř ani nejsou považovány za lidi. Jsou vlastnictvím mužů. Otcové je prodávají a manželé si je kupují. Kikujské slovo pro *manžela* vlastně znamená ‚majitel‘. A slovo pro muže, *murume*, znamená ‚mocný‘, ‚předmět velké ceny‘, ‚pán‘, zatímco kikujské slovo pro *ženu*, *muka*, znamená ‚podrobená osoba‘, ‚zbytečný pláč‘ a ‚zmatený‘. *Muka* je také ‚zbabělec‘ a ‚předmět bez ceny‘.“

„To je hrozné.“

„Pozor,“ vmísil se Valentin, „moje sestra se z nich pokusí udělat sufražetky.“

„Kikujské ženy svůj úděl za hrozný nepovažují,“ řekl James. „Pro ně je ctí sloužit mužům.“

„Dobrá lekce, děvče,“ řekl Valentin, „neuškodí ti se trochu poučit.“ Položil ruce na stůl. „Tak, doufám, že nám dámy odpustí, když si vypijeme kávu tady. Obávám se, že tu nemáme místo, kam by se pánové uchýlili se svými doutníky.“

„Ale drahý,“ řekla lady Rose, „nebudeš přece kouřit.“

Stiskl jí ruku. „Nejsme divoši, láska. V Africe musí být člověk připraven přinášet oběti. Zřekneme se doutníků.“

Ze svého místa na protější straně stolu Grace viděla, jak Rose zareagovala na Valentinův dotek. Viděla její rozšířené zorničky, zčervenalé

tváře. Když se Valentin začal odtahovat, Rose položila svou ruku na jeho a v očích se jí zračila touha. „Miláčku,“ řekla bez dechu pod vlivem šampaňského, „myslíš, že bychom se mohli vrátit do Nyeri a zůstat tam v tom lákavém hotýlku?“

„U Bílého nosorožce? Ani za nic, lásko. Stěny tam jsou tak tenké, že slyšíš, jak se chlápku ve vedlejším pokoji v hlavě honí myšlenky.“

„Ale kdybys věděl, oč raději bych byla tam, než se postaví Bella Two.“

„To nejde, má drahá. Na tyhle opice se musí pořád dávat pozor, jinak nebudou pracovat. Jakmile se otočím, utečou do lesa na pivo.“

Pochybovačný pohled vyprchal lady Rose z očí, když přinesli stříbrný samovar na kávu a rozdali šálky z kostního porcelánu. Pochvalně se usmála na afrického sluhu, který měl bílé rukavice a oslovoval ji memsaab. Stůl byl bez poskvrnky, u šálků byly správné lžičky a z gramofonu zněl Debussy. Z šampaňského se Rose točila hlava. Varovali ji před nadmořskou výškou, ale ona zapoměla a vypila příliš mnoho sklenek. Ale bylo jí to jedno. Vychutnávala teplo, které cítila uvnitř, to slastné vzrušení ve svém těle. Svůj strach z ložnice si v této chvíli nedokázala ani představit. Doufala, že Valentin dnes přijde k ní do stanu.

Její manžel právě mluvil: „Víte, že slovo *káva* pochází z arabského *qahweh*, což původně znamenalo ‚víno‘?“ Sir James se mezitím otočil ke Grace s otázkou: „Kdy přijedete k nám na ranč? Lucille se už nemůže dočkat, až vás pozná.“

„Kdy se vám to hodí, Jamesi. Já se hned pustím do práce, musím u řeky postavit svůj dům.“

„Uvidíme, jak vydrží počasí. Snad bych pro vás mohl přijet příští týden.“

„Ráda budu u porodu, když někoho pošlete.“

„Tím si můžete být jistá!“ Dlouze, zkoumavě se na Grace zadíval a pak pokračoval: „Kéž bych nemusel s odjezdem spěchat hned, jak se rozední. Setkání s někým novým je tady vždy takový svátek. Ale pár krav mi dělá starosti, nemůžu přijít na to, co jim je.“

„Tady není veterinář?“

„V Nairobi, ale nevěděl jsem ho celé týdny. Má na starost obrovské území. Budu muset do Nairobi poslat krevní vzorky na mikroskopický rozbor.“

„Mikroskop jsem přivezla s sebou, jestli vám pomůže.“

Sir James na ni zíral. „Vy máte mikroskop? No páni!“ Vzal ji za ruku. „Vy jste skutečný dar z nebes. Mohu si ho na pár dní půjčit?“

„Samozřejmě,“ řekla a pohlédla na silnou opálenou ruku, která držela její a zakrývala Jeremyho prsten.

Nocí se rozlehlo zavytí a rozeznělo les do kakofonie jekotu a skučení. „Co to k čertu bylo?“ zvolal Valentin a vyskočil.

Při dalším hrozivém zavytí společnost v jídelním stanu naráz vystřízlivěla. Valentin vyběhl ven, hned za ním Briggs a James. Obě ženy zůstaly u stolu a naslouchaly štěkotu psů, křiku Afričanů a slabému dětskému pláči.

„Mona!“ řekla Grace, vstala a vykročila ze stanu. Vyhlédla ven a zjistila, že se něco děje na opačné straně tábora, od níž byly odděleny Mona i její chůva.

Grace upírala přivřené oči do mlhy. Všude pobíhali muži, zapalovali lucerny. A ti psi – jejich vzteklý štěkot pronikal až do morku kostí.

„Co se děje?“ zeptala se Rose stojící za ní.

„Já nevím...“ Pak zahlédla Valentina, jak kráčí ke svému stanu se zlověstným výrazem ve tváři. Vešel dovnitř a hned se objevil s bičem v ruce.

„Valentine,“ zavolala.

Nevěnoval jí pozornost.

Grace se snažila v mlze rozeznat, co se děje. Psi byli rozdivočelí, neutišily je ani ostré povely. A mezi tím vším se ozýval hluboký silný hlas lorda Trevertona rozdávající příkazy.

Vykročila ze stanu. Hlasy mužů skomíraly a nakonec bylo slyšet jen kňučení psů. Pohnula se kupředu, v mlze se chvěla, od úst jí stoupala pára. Pak uslyšela prásknutí do vzduchu, jakoby výstřel z pušky, a pochopila, že to bylo švihnutí biče.

Teď již spěchala, aniž si uvědomovala, že ji lady Rose následuje. Když došla ke stanu se zásobami, zastavila se.

Muži – Afričané v khaki šortkách, sluhové v kanzu a tři běloši – stáli v kruhu a v jejich středu byl ke stromu přivázán kikujský chlapec se zády odhalenými dopadajícímu biči, jenž mu na těle zanechával krvavé pruhy. Ale chlapec se ani nepohnul, nevydal ani hlásku. Grace měla hrůzou vytrěštěné oči.

Valentinova tvář byla jako z kamene a ruka s bičem se znovu zvedla. Viděla, jak jeho ramenní svaly napínají látku košile. Svlékl si sako, záda měl mokrá mrholením a potem. Bič znovu udeřil plnou silou. Chlapec objal strom, nehybný – jako by byl vytesán z jeho černého dřeva. Valentin se rozkročil, zvedl paži a jeho tmavé oči na okamžik ozářil záblesk lucerny. V jeho pohledu byla podivná vášeň, síla, která Grace děsila.

Když bič dopadl, vykřikla.

Nevšímal si jí.

Kiboko se znovu zvedl a dopadl, zanechávaje další rudý šrám.

Vyrazila kupředu. „Valentine! Přestaň!“ Když ho chytila za paži, setřásl ji. Sir James jí uchopil za ruku a ona se k němu obrátila. „Jak to můžete trpět?“

Odpověděl jí Briggs: „Ten chlapec měl dávat pozor na psy. Ale opil se a usnul. Dostal se tam leopard a zadával jednoho z honičů.“

„Ale.... byl to jen *pes!*“

„O to nejde. Mohl třeba hlídat vás nebo chůvu s dítětem. Co pak? Musí dostat za vyučenou. Bez kázně bychom to tady mohli zabalit a vrátit se do Anglie.“

Vzduchem prosvištělo poslední švihnutí a Valentin smotal bič. Vzal si od sira Jamese sako a řekl sestře: „To se musí, Grace. Když nebudeme mít zákon a pořádek, všichni v téhle bohem zapomenuté zemi zahyneme. A pokud to nedokážeš přijmout, tak nemáš v Africe co dělat.“

Odcházel, k chlapci přiběhl sluha s lahví vody a kusem látky a kruh se rozešel. „Brutalita a krutost nejsou nutné,“ řekla Grace.

Sir James jí odpověděl: „To je jediný jazyk, kterému rozumějí. Tihle lidé mají dobrotu za slabost a slabostí pohrdají. Váš bratr se zachoval tvrdě, mužně, a právě proto si ho budou vážit.“

Grace se rozezleně otočila a ke svému překvapení spatřila v mlze u stanu se zásobami jakousi postavu. Lady Rose stála jako přikovaná, vytřeštěné oči jí vystupovaly z bledé tváře. „Vrať se dovnitř, Rose,“ řekla Grace a vzala ji za paži. „Chvěješ se.“

Teplo šampaňského bylo to tam. Obličej se jí změnil v chladnou slonovou kost. „Nezapomeň na svůj slib, Grace,“ šeptala Rose. „Nesmí se mě dočknout. Valentin se ke mně nesmí ani přiblížit.“

Přeložila Kristýna Kučerová